

Александр Наролиныр сенатор хъувь

Адыгэ Республикаем икъэралыгъо хабзэ игъэцэклэклю къулыкуу ыцлэклэ Урысые Федерацием исенатор иполномочиехэр Александр Наролиным зэригъэцэклэштхэм фэгъэхыгъэ унашьом Къумпыл Мурат кээтхэжыгъ. Ащ ыпэклю а Іэнатлэр зыыгыгъэр мы ильэсым зидунай зыхъожьыгъэ Олег Селезневыр ары.

Адыгейим ыццэкіэ сенаторхэм
республикэм ифедэхэр хабзэм
ифедеральнэ къулыкъухэм анэ-
гъэсыгъэнхэмкэ ыккі щыэны-
гъэм гъэцкілгъэ щыхъунхэмкэ
юфышко зэрээшүүхайрер аш
къыхигъэштиг. Адыгейим илзы-
клюхэр чанэу хэлажьэхээ, ре-
спубликэмкэ зигтю юфыгъуабэмэ
федеральнэ гупчэм икъулыкъу-
хэр атырагъэгүщүүэнхэ ыккі
ахэм язэшшохын агъэпсынклен
альяккын.

«Федерациемкің Советым
шІзіңІзгүй хэльэу, парла-
ментым иапишэрэ палатэ и
Тхъаматэу Валентина
Матвиенкэр хэлажьээ,
Адыгейм иэкономикэ ихэ-
хьоныгъекІ, республикэм
щыпсэухэрэм ясоциальнэ Йо-
фыгъохэр зэшигхыгъэ хъун-
хэмкІ бэ тишиольтыр щы-
гъяцкІагъэ хъугъэр. Лъэны-
къуабэ къызэлтызыбытырэ
ац фэдэ ЙофишЭнэр лъыд-
гъяцІотэн, зэкІами зэдегъэ-
штэнэгъэ тхэлъеу цыфхэр
къызэрэтигъугъыхэр лъэ-
нукъохэмкІ яшигъоны-
гъячэр гъяцкІагъэ хъунхэм
тыналэ тедгъэтэн фае. Хэ-
гъэгум и Президентэу Влади-
мир Путинми ары пиш-
рыльеу къыгъеуцурэр», —
къыхигъяцыгъ КъумпЫил
Мурат.

(Икъях я 2-рэ нэкъуб. ит).

Джы республикэм игъэцкэлкөх хабзэ икъулыкъухэм ацлэхэе Александр Наролиним Федера-цием и Совет Адыгейр къыщи-гъэльээшт, Хъопсэрыкъо Мурат – республикэм изаконихъухэе хабзэ икъулыкъухэм ацлэхэе.

Тыгъуас Александр Нароли-
нымрэ Адыгейим и Лышьхъэрэ-
зызэокIэхэм, Къумпыл Мурат
фэгшушааг сенаторым иполно-
мочиехэр зэригтэцкIэштхэм
фэшI ыкы Урысые Федерации
и Президентуэ Владимир Пути-
ным кыгъэнэфэгъэ пшъэрьль-
хэм язешохынкэ федеральнэ
гупчэм зэдэлэжъэнэгъэ дырье-
ным фытегээпсыхъэгъэ IoвшIе-
ным мэхъанэшо зэрилэр кы-
хильзашыг.

Адыгейим и Лышъхъэ къызэ-
риулагъемкіэ, федеральне па-
щхэм яІепыІэгъу хэлъеу
республикэм дэгъо ѿзызшха-
ых Адыгейим социальнэ-економ-
икэ хэхъоныгъе ышынным
фытегъэпсыхъэгъе проектхэр.
Мышкіэ мэхъанэшхо ил Феде-
рациемкіэ Советым зэдэлжээ-
ныгъе тэрэз дырьяэнэм.

Партием хэтхэм къахэхъо

Партиеу «Единэ Россиер» зызэхащагъэр ильэс 20 зыщыхурэм ехъулэу тыгъэгъазэм и 1-м кыштегъэжьагъэу и 10-м нэс цыифхэр шъольыр общественнэ приемнэхэм шарагъэблэгъягъэх.

Шыгу къэтэгъэкъыжы Адыгейм и
Лышьхъэу, партиеу «Единэ Россирем»
ишъольыр къутамэ и Секретарэу Къум-
пъыд Мурат партиеу «Единэ Россирем»

и Тхъаматэу Дмитрий Медведевым
иобщественнэ приемнэ цыфхэр зэрэ-
щыригъэблэгъаэхэр.

Цыфхэр зырагъэблэгъэхэ нэүж

Красногвардейскэ районым партиеү «Единэ Россием» щыхагъэхъагъэх. Нэб-гырэ 13-мэ партийнэ билетхэр ара-тыжыгъэх.

Партием хэтхэм пшъэрыйлэу ягэхэр Урысые Федерацием и Президент я ХХ-рэ зэфэсүм къышигъянэнфагъэх. Владимир Путиным мырэущтэу къылуагь: «Партиеу «Единэ Россием» хэтхэм пшъэриль шъхьаlэу ялэр цыифхэм афэлэжъэнхэр, ахэм шъхъэкlaфэ афашыныр, тихэгъэгу ўшцсэухэрэм яфедэхэр къаухьумэнхэр ары. Хэдзин loфтхъабзэхэр зыщызэрхъэрэ лъехъаным имызакьюо, аш фэдэ пшъэрыйлхэм ягъяццкéн партиер сидигъуи зэрэдэлажъэрэг гушуагьо щит».

Анахь Йофыши дэгъухэр хагъэунэфыкыгъэх

Адыгейм иагропромышленнэ комплекс пэрытныгъэ щызыгъхэр республикэм и Правительствэ зычээт Унэм щагъешуагъэх.

Мы йофтхабзэм хэлажьхэрэм шүүфэс къарихызэ, Адыгейм и Лышхъэу Къумпыл Мурат къызэриуагъэмкэ, чыюпсым изытет епхыгъэу къинигъохэр щыагъэх нахь мышэми, чыгулэжхэм лэжыгъэ дэгъу къахыжыгъ. Фышхъэ лэжыгъэхэр тонн мин 660-рэ фэдиз, дэгъехэкү культурхэр — тонн мини 106-рэ.

«Непэ мэкъу-мэщим иофышэхэм ашхъэкэ гъэхъагъэу ашыгъэхэм ямызакью, пэртэхийнхээр, чылэпхээ дэгъухэр зыщагъэфедэхэрэ фермерствэхэм шүүхъафтынхэр афэтгээшьушааш», — кылыагъ Кумпыл Мурат.

Республикэм и Лышхъэ зэрэхигъэунэфыкыгъэмкэ, мэкъу-мэщим ихэхъонигъэкэ къэралыгъо программэм къыдилтытэрэ йофтхабзэхэм апэуагъэхъанэу мы ильэсэм сомэ миллиард 512-м ехүу къыхагъэгъягъ. Хызымэтшіплакхэхэу 28-рэ агъэпсыгъ. Чыгу гектар мин 38-м ехъумэ чылэпхээ дэгъухэр арагъэгъягъ, рахъхэгъягъяам нахьи ар гектар мини 4-кэ нахьиб. Аужырэ ильэсими 5-м цумпэ льэпкхэу къахыжыхъэрэр фэди 3,5-кэ нахьиб хъугъэх. Къихъашт ильэсими грант Иэпилэгъум фэдизрэ ныкъорэ хагъэхъоцт, ар сомэ

миллион 70-м къыщыкэштэп. «Автоматизированнэ технологиехэм ягъэфедэн пандеми-е нахь къыгъэпсынклагъ, цифр шыкыкэ иамалхэри отраслэм щагъэфедэх. А пстэуми чыгулэжхэм яшуагъэ къякы. Нэбгырэ пэпч тъэхбагъэу юшырэр ары АПК-р лэгэллакхэхэм къафэзыщэрэр», — кылыагъ Кумпыл Мурат.

Анахьэу республикэм и Лышхъэ хигъэунэфыкыгъэр чыпэхэм яхэхъонигъэкэ къэралыгъо программэм къатыре амалхэр ары. Мы ильэсэм аш тэгээпсыхъэгъэ Иэпилэгъум сомэ миллиард 1,1-кэ нахьиб хъугъ. Аш юзыныкъор Дэдэжэ районым инфраструктурэ нахьишу шыгъенны пэуагъэхъагъ. Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхаматэу Михаил Мишустинир республикэм къызээжло аш тэгээпсыхъагъэу ахъщ тедзэр къафхагъэгъягъагъ.

Аш нэмэйкэу республикэм и Лышхъэ чыпэхэм япшэхэм анаэ зытыраигъэдэгзагъэр агропромышленнэ комплексым ыльэнхъокэ къэралыгъо Иэпилэгъум къыдильтийтэрэ йофтхабзэхэу джырэкэ агъэфедэхэрэр чыгулэжхэм икью агурыгъэгъэнхэр ары.

Мы йофтхабзэм ильэсими мэкъу-мэщим фэхъугъэ къеуххэр

къыщауагъэх. Анахь гъэхъэгъэшхо зышигъэхэм ашыщхэм Адыгэ Республиком и Лышхъэ и Дипломрэ сомэ мини 100 зырызрэ аратыгъ. Ахэр: Красногвардейскэ районыр (зы гектарын центнер 55-рэ къирахыгъ), къалэу Мыекъуапэ (зы гектарын центнер 38,9-рэ къирахыгъ). Адыгейм и Лышхъэ муниципальне образованиехэу гъэхъагъэ зышигъэхэм япшэхэм ыкли ячыгулэжхэм афэлэуагъ та-пэки ахэм ахагъэхъонэу. Адыгэ Республиком и Лышхъэ и Дипломрэ шүүхъафтынэу сомэ мини 100 зырызимрэ зератыгъэхэр: Сергей Деркачевыр — Дэдэжэ районымкэ Iаххэхэль обществэу «Дондуковскэ элеваторыр» зыфиорэм икомбайнер; Михаил Губаревыр — Коцхэблэ районымкэ фермер хызымэтшланэу З. Зыхъэм ыцэкэ щитым икомбайнер; Николай Дороженкар — Красногвардейскэ районымкэ мэкъумэш производственнэ кооперативу «Холхоз Ленина» зыфиорэм икомбайнер; Александр Герман — Мыекъопэ районымкэ пшъэдэхъягъэу юхырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зиэ обществэу «Рубиним» икомбайнер; Юрий Чентаевыр — Тэххутэмийкье районымкэ пшъэдэхъягъэу юхырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зиэ обществэу «СиндАгро» зыфиорэм икомбайнер; Тхаркъохь Асплан — Төүцожь районымкэ пшъэдэхъягъэу юхырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зиэ обществэу «Шансым» икомбайнер; Клаас Анзаур — Шэуджэн районымкэ СПА-у «Былымахъ» зыфиорэм икомбайнер; Александр Шапкиныр — къалэу Мыекъуапэ Б. Бэгъым ихызмэтшланэ икомбайнер.

Йофтхабзэм джащ фэдэу хэлэхъягъэх Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгэ Республиком и Примьер-министэрэ Геннадий Ми-

трофановыр, Адыгэ Республиком мэкъу-мэщимкэ иминистрэу Къуанэ Андзаур.

Жъоклуплэ, пэртэхийнхээр ягъэфедэнкэ, мэкъумэш къэралыгъэхэр къэххыжыгъягъэнхэмкэ, джащ фэдэу былымхъунымрэ къыдэгъэкыжын про-мышленностынмэ альэныкъокэ анахь гъэхъэгъэ ин зышигъэ хызымэтшланэ заулэ хагъэунэфыкыгъ. А предприятиехэм япшэхэм Адыгэ Республиком иминистрэхэм я Кабинет ыцэкэ дипломхэмрэ ахъщ шүүхъафтынэу сомэ мин 80 зырызрэ аратыгъ.

**АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъу**

Мэфэкхэр щынэгъончъэнхэм пай

Адыгэ Республиком терроризмэм пэуцужыгъэнымкэ икомиссие изэхэсигъоу Адыгейм и Лышхъэу Къумпыл Мурат тыгъусэ тхамэтагъор зыщызэрихъагъэм Ильэсикэ мэфэкхэр яльэхъан цыифхэр жууцэгъэу зыщызэлукээрэ чыпэхэр щынэгъончъеу зэрэштыштхэм япхыгъэ юфыгъохэм щатегущыагъэх.

Адыгэ Республиком и МВД иполиции ипащэ игудацэ Андрей Федосеевым зэхэсигъою къизэрэшыгъэмкэ, мэфэкхэр яльэхъан хэбзэуконоигъэхэр амышынхэм, бзэджэшлагъэхэр зерамхъанхэм атэгээпсыхъэгъэ юфыгъохэм республикэм ихэбзэухъумэко къулыкъухэм зэрхъях.

Урысые Федерацием щынэгъончъэнымкэ и Федеральна къулыкъу Адыгэ Республикомкэ и Гъэлорышлапэ ипащэу Сергей Каштановым зэрэхигъэунэфыкыгъэмкэ, бзэджэшлагъэхэр зезыхъан зыльэкыщтхэу учтэйм

хэтхэм участковэхэр зэралтын пэлэхэрэм мэхъянэшо ил.

Республикэм и Лышхъэ АР-м и МВД пшъэрэльти фишигъ терроризмэрэ экстремизмэрэ апэуцужыгъэнымкэ юфу ашлэрэр агъэлэшынэу. Джащ фэдэу цыифхэр зэрэкоххэрэм гъунэ зэрэлтифырэм, льэпкь-культурнэ, общественнэ объединениехэм зэдэлжээнгъэу адырэл япхыгъэ юфыгъохэм ахэлтэхъ.

Урысые и МЧС Адыгеймкэ и Гъэлорышлапэ шхъяа ипащэу Станислав Илющенкэм Ильэсикэ мэфэкхэр юфыгъохэм зыщы

зэхшээрэ чыпэхэр зэрауплэхъягъэр къылаагъ. Тыгъэгъазэм и 20-м къыщыублагъэу Урысые и МЧС АР-мкэ и Гъэлорышлапэ шхъяа гъэлэшыгъэ шыкыкэ тетэу юф ышшэшт.

«Цыифхэм мэфэкхэр зафтьэхъязэрэу, петардэхэр ыкли нэмэйкэ пкыгъохэр къащэфхэу аублагъ. Джащ пае ульзкун юфыгъохэм пкынкэу зэрхъанхэ фае. Заводхэм къадамыгъэкыгъэ продуцим зэрар къарихын зэрилэхээцэхэр къыдалытэн фае, ар ашэхъ юштэп», — кылыагъ Къумпыл Мурат.

Мыекъуапэ мэфэкхэр зэрауплэхъязирми зэхэсигъою юштэхъягъэх. Адыгейм и Лышхъэ пшъэрэльти афишигъэ район гупчэхэмрэ псеуплэхэмрэ ягъэлэхээрэкэн агъэпсынкэнэу. Джащ фэдэу муниципалитетхэмрэ ведомствэхэмрэ игъо афалэгъу коммунальне къулыкъухэр зэрэхъязирхэр ауплэкүнэу.

Терроризмэм пэуцужыгъэнымкэ 2021-рэ ильэсими телтыгъэ юфыгъохэм зэрэгэцэхэрэй якшэхъафтынэу АР-м льэпкь юфыгъохэмкэ, лэкыб къэралхэм ашыгсэурэ тильэпкээгъу хагъэунэфыкыгъ. Шэуджэн, Коцхэблэ районхэм терроризмэм пэуцужыгъэнымкэ якомиссионхэм 2021-рэ ильэсими юфу ашлагъэр зэхэсигъою икэхъафхысжыгъ.

**АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъу**

Александр Наролинир сенатор хъугъэ

(Икэуух.)

Адыгейм и Лышхъэ къизэрэшыгъэмкэ, сенаторыкэ илъэнкъо шхъяа юштэхъэмкэ оптышхо илэу щыт: къалэу Мыекъуапэ иадминистрации ишэхъа, Адыгэ Республиком и Премьер-министэрэ щытагъ.

Аужырэ уахътэм Адыгэ Республиком илъянхэм я юфшалапэ Краснодар краим иадминистрации ипащэ дэжь щытэ пещэнгъэ дызэрихъагъ.

Къумпыл Мурат къизэрэхийгъэмкэ, Александр Наролинир республикэр дэгъу ешэ,

юфу зыфагъазэрэм хэшыкэ дэгъу фырилэу Адыгейм тапэки хэхъонигъэ зэришыщтим, ыпашхъэ ит пшъэрэльтихъэр дэгъу зэригъэцэхъэштхэм ренэу юштэхъагъ.

Александр Наролинир ишэхъыги иопти къизэфигъэфедэхээз, пшъэрэхъягъ эхэлэхъэрэй яфедхэр пхырыгъэнхэм пла зэригъэфедэхътимкэ Адыгейм и Лышхъэ къыгъэгүгъагъ.

Наролин Александр Владимирович къор Адыгэ автоном хэкум ит Красногвардейскэ районым

хэхъэрэ селоу Красногвардейскэ 1972-рэ ильэсими къыщыхъугъ. Ашлэрэ гъэсэнгъитиу ил. 1994-рэ ильэсими сэнхэхатэу «Псы хызымэтшэмрэ мелиорацииэрэ» зыфиорэмкэ Пшызэ мэкъумэш институтыр къулыгъ. 1998-рэ ильэсими сэнхэхатэу «Бухгалтер учетырэ аудитырэ» зыфиорэмкэ Пшызэ къэралыгъо агарнэ университетым идиллом къыратыгъыгъ.

1994-рэ ильэсими къыщыублагъэу 2003-рэ ильэсими нэс Урысые Федерацием социалынэ страхованиемкэ и Фонд Адыгэ Республикомкэ и Шольыр

кутамэ юф щишиагъ. Аш нэужым Урысые Федерацием псаунгыгъ икэхъяуухмэнкэ и Министерствэ инаучнэ-производственнэ объединение и Федеральнэ къэралыгъо унитарнэ предприятиеу «Микрогеним» ифилиал финансхэмкэ идиректор игуадзэ щытагъ.

2008-рэ ильэсими къыщыублагъэу 2013-рэ ильэсими нэс Федеральнэ хэбзэхъа къулыкъум Адыгэ Республикомкэ ирайон инспекцион N 3-м пещэнгъэ дызэрихъагъ. 2013-рэ ильэсими къыщыублагъэу 2017-рэ ильэсими нэс муниципальне образо-

ваниеу «Къалэу Мыекъуапэ» ипэшагъ.

2017-рэ ильэсими тыгъэгъазэм и 22-м къыщыублагъэу 2020-рэ ильэсими шышхъэлэум и 4-м нэс Адыгэ Республиком и Премьер-министрэ ипшъэрэльхъэр ыгъэцэхъягъ. 2020-рэ ильэсими шышхъэлэум и 18-м къыщыублагъэу Адыгэ Республиком илъянхэм я юфшалапэ Краснодар краим иадминистрации ипащэ дэжь щытэ ипэшагъ.

**АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъу**

Цыфхэм яфитыныгъэхэмрэ яшъхафитыныгъэрэ къэухумэгъэнхэ фае

Цыфхэм яфитыныгъэ ыкчи къыкыигъэтхьизэ, обществэр ишъхафитыныгъэ къэухумэгъэнхэр къызэерыко зэрэшчихэр ашыщхэм ягугуу къышыгь. Гушыиэм пае, финанс

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным гражданскэ обществэм зөгъэушомбугъэным ыкчи цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухумэгъэнхэм афэгъэзэгъэ Советым изичэзыу зэхэсигьо арэущтэу къышиуагь.

Иофхэм альэнхыкокэ хъоршергъэ зезыхъэхэрэм, цыфхэр псэуплэ ямыиэу къэзыгъанхэрэм ашыухумэгъэнхэр. Аш фэдэ бзэджэшлагъэ зезыхъэхэрэм ялаажыкэ нэбгыре минипши пчагъэ унэ ямыиэу урамын кытенаагь.

Владимир Путиным къызэекигъэтхьигъэмкэ, гражданскэ обществэм зөгъэушомбугъэным ыкчи цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухумэгъэнхэм афэгъэзэгъэ Советым а

иофыгъор мыйзэу, мыйтоу къызэриетгъэм иштуагъэкэ цыфхэм псэуплэ закью илэр шэсэу аштээ кредит къэзытыхэрэм аш фэдэ фитыныгъэ ямыиэжийнүүм фэлхэхыгъэ зэхъокынныгъэхэр хэбзэгъэуцугъэм фашыхи микрокредитнэ организацихэм аш фытегъэпсхыхъэгъэ гухэлъеу ялагъэхэр зэхагъэтэхъуагъех.

Джащ фэдэу Интернетир аяфедээ цыфхэм зэральын пльэхэрэр къызэтегъэуцогъэ

ним, мы лъэнхыкоки фитыныгъэхэр къэухумэгъэнхэм игъо зэрэхъуагъэр къыкыигъэтхьигъ.

— *Лъэхъанам къыздихыгъэ искусственнэ интеллектыр тымыгъэфедэмз ыпэктээ тылтык хотэцтээ, аар цыфхэм яфитыныгъэхэр къэтихъумээ Ѣы-Иэнгъэм Ѣылхырытичным тылтылын фае,* —
къышиуагь Президентым.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ иунашъу

Рэзенныгъэ тхыль афэгъэшьошэгъэным
ехыллагъ

Энергетикэм хэхъоныгъэ зэрэрагъэшьирэм фэшл рэзенныгъэ тхыль афэгъэшьошэгъэнэу:

— **Къээнэ Земфирэ Хамзэт ыпхъум** — акционер обществэ «ТНС энерго Кубань» зыфиорэм и Адыгэ къутамэ иотдел ипащэ;

— **Статейкина Юлия Вячеслав ыпхъум** — акционер обществэ «ТНС энерго Кубань» зыфиорэм икъэлэ производственнэ участкэ инженер шхъалэ.

*Адыгэ Республикэм и Лышъхээ
КҮМПҮЛ Мурат*

къ. Мыекъуалэ,
тыгъэгъазэм и 13, 2021-рэ ильэс
N 286

МэфэкI мафэхэм почтэхэм Йоф зэрашIэшт шыкIэр

Федеральнэ почтэ зэпхыныгъэмкэ Адыгэ Республикэм и Гъэйорышланлэ макъэ къегъэу 2021-рэ ильэсэм тыгъэгъазэм и 31-м къышгэжъягъэу 2022-рэ ильэсэм щилэ мазэм и 9-м нэс Адыгэ Республикэм иоптэхэм Йоф зэрашIэшт шыкIэмкэ:

- 2021-рэ ильэсэм тыгъэгъазэм и 31-м тхъаумафэм зэрэлжъэхэрэ шыкIэм диштэу почтэхэм Йоф ашIэшт;
- 2022-рэ ильэсэм щилэ мазэм и 1-р, и 2-р, и 7-р почтэ пстэухэмкИ зыгъэпсэфыгъо мэфэкI мэфэштых;
- 2022-рэ ильэсэм щилэ мазэм и 3-м, и 4-м, и 5-м, и 6-м, и 8-м, и 9-м шэнхъэ гъэнэфагъэу щыIэхэм адиштэу почтэхэм Йоф ашIэшт.

Зераухэсигъэ шыкIэм тетэу пенсиехэр къаратыщых. МэфэкI мафэхэм Йоф зэрашIэшт шыкIэр почтэхэм яинформационнэ пхъэмбугъухэм арыжкугъотэшт.

*Федеральнэ почтэ зэпхыныгъэмкэ
Адыгэ Республикэм и Гъэйорышланл
Тел. 8 (8772) 52-57-87*

Сыдэуущтэу QR-кодыр и ГЭ хъущта?

КоронавирусыкIэм зызериушомбугъурэр къызэтегъэуцогъэним фэшл вакцинэр цыфхэм зыхальхьаным, аар къэзыушыхъатырэ QR-кодхэр общественнэ чыпIэхэм къащагъэлъэгъонхэм фэгъэхыгъэ унашьор къызыдэкIым, зэхэфыгъэн фэе упчэхэр аш къыкIэллыкIуагъэх.

Гушыиэм пае, цыфхэм коронавирусыкIэр къеолIэгъагь, ау врачам зыфигъэзагъэп. Аш сыдэуущтэу QR-кодыр илэхъуагъта?

УФ-м и Правительствэ и Тхаматэ игуадзэу Татьяна Голиковам мы упчэл джэуал къиритыжъыгъ. Правительствэм зэрэрихъухыагъэу аш къызэрийуагъэмкэ, 2021-рэ ильэсэм ишылэ мазэ и 1-м үүж коронавирусыр къызэопIэгъагъэхэм е ауштэу егуцафэхэрэм анти-талахэр ялэхъуагъэм аупльэкун фае.

Вирусыр ыпкынэ-лынэхэм къаххээгъагь, тестэу ытыхъагъээм аар къеушыхъаты, анти-талахэр илэх, ау зэсымаджэм врачхэм къызэрьямджаагъун фэшл аш фэдэ диагноз илэх атхыгъээ. Аш сертификатыр ильэс плаильэкэ къыратыщ. Сыда пломэ ПЦР-р зеритыгъагъээри, анти-талахэр зэрилэхэри компьютерым къыдэнэгъэштых.

Вирусыр къеолIэгъагъэу егуцафэ, аар къэзыушыхъатыщтестыр ытыхъагъэп, ау анти-талахэр илэхэу къычIэкыгъ. Аш сертификатыр альэкыщт. Ахэм сертификатыр

щтим мэзих плаиль илэштэйр.

Джащ фэдэу Iэкыб къэралым къыщашIыгъээ вакцинэр зыхязыгъэлъхагъэхэм е Урсырем къыщыдагъэкIыгъэхэм ашыщкIэ Iэкыбым щилэу приивикэр языгъэшыгъэхэм анти-талахэр ялэхэм аупльэкун альэкыщт. Ахэм сертификатыр

ильэсныкюо плаильэкэ къаратыщт.

Ипсауныгъэ изытет ыпкь къикыкIэ коронавирусыкIэм пэшүе-клоэрэ вакцинэр зыхаригъалхъэ мыхуущтэу врачам къыфитхыгъэм, зэпхырэ узыр къеолIэгъэм е къемьюолагъэм къэзыушыхъатырэ тестыр ытыхъуагъэх.

Щытхъу тхыль къифагъэшьошагъ

Адыгэ къэралыгъо университетийн иректорууд Мамый Даутэ и Айдара Абдуллаевын ашын хуугъяа.

Президент 2021-рэ ильээсир шэныгъэхэм ыкы технологи-хэм я Ильэсэу ыгъэнэфагъ, аш-

мы мафэхэм шэныгъэлэж ныбжыкъеэхэм я Конгрессэу гъэсэнгъэм игупчэу «Сириус» зыфиорэм щызэхашагъэм УФ-м гъэсэнгъэмрэ шэныгъэмрэкэ иминистрэу Валерий Фальковым ильэсэм анахь къахэшыгъе ректорхэм щытхъу тхыльхэр къифагъэшьошагъэх.

елтытыгъэу АКЬУ-м иофшэн зэрифшьушаа, щытхъу хэльэу зэригъэцэктэгъэр министрэх къыхигъэшыгъ.

Щытхъу тхыльтэм къеушыхаты Адыгэ къэралыгъо университетийн мы ильэсэм иофшэнэшо зэришлагъэр. Тапэки хэхъонигъэхэр ашыхээ, шэныгъэ зэфшьхафхэм алъеныхокъе къахэшынхэм гъэсэнгъэ учреждениер дэлэжэшт. Мы ильэсэм программаа «Приоритет 2030» зыфи-

юрэм ашьэрэ еджаплэр хэлэжьагъ.

УФ-м гъэсэнгъэмрэ шэныгъэмрэкэ и Министрствэ ищихуух тхыльхэр джащ фэдэу афагъэшьошагъэх М. В. Ломоносовын ыцэ зыхырэ къэралыгъо университетийн иректору, ректорхэм я Урысые союз и Президентэу Виктор Садовничий, технологическэ университетэу «МИСиС» зыфиорэм иректору Алевтина Черниковам, УФ-м иапэрэ Президентэу

Б. Н. Ельциным ыцэ зыхырэ Уральскэ федеральнэ университетийн иректору Виктор Кокшаровым, Къырым федеральнэ университетийн иректору Андрей Фалалеевым, Урысые къэралыгъо аграрнэ университетийн иректору Владимир Трухачевым, Къыблэ федеральнэ университетийн иректору Инна Шевченкэм, Томскэ къэралыгъо университетийн иректору Эдуард Галажинскэм.

(Тикорр.).

Тыгъэгъазэм и 15-р — щаим и Дунэе маф

Анахь чыпцэ лъагэм къышцэкъы

Зигугуу къэтшырэр тиадыгэ щай ары. Урысыер пштэмэ, ар анахь къушхъэ лъагэпцэ щайкъе альйтэ. Хым метрэ 550 — 600 фэдизкээ тээтийкыгъэх ар къызыщикирэ чыпцэхэр.

Адыгэ щаим ыубытырэ чыгүхэр Кавказ къушхъэтхэм итемир-къохъэпэлэ лъэныкъокъе щызэх, Мыеекъопэ районым ит поселкэу Цветочнэм километрэ заулэкээ пчэжъях. Гектари 6-м ехъу өубыты. Аш ызыныкъо нахыбэм щай къеты. Ар мы чыпцээр ары нылэп къызыщикирэр, сида помэ щаим ишыкъе гээгэ пстэури чыгум хэль. Чын-пээ зидэштыр, чыгуу къышхъагъаклэрэр, чынопсыр экологическэу зэрэкъабзэхэр ары адыгэ щаим адрэхэм афэмьидэ къэзшырэр.

Урысые научнэ-уштэйпэ институтуу къэгъагъэхэм якъэгъэ-къын ыкы субтропическе куль-

турэхэм апльтыр ары адыгэ щаим икъэгъэкъын дэлжээрэр. Нахыпкээ ар щаим ыкы субтропическе культурэхэм апль Всесоюзнэм институтуум иопорнэ пунктэу щытыгъ.

Тарихынм къызэрхэнагъэмкээ, апэрэ щай куашхэр 1938 — 1940-рэ ильэсхэм агъетыксхъагъаях. Ашыгъум «грудинскээ» заджэхэрэ щай лъэпкъ къыхахыгъаях, соккитуурагъяа. Зэо ильэсхэм щаим амьтээкодэу къызэтирагъянэгъагъ. 2010-рэ ильэсэм институтуум щай лъэпкъ 15-мэ шуугъяа ахэлтыр къахихи зэхижъахы, адыгэ щаим лъэпкъыр ахишикъыгъ.

Адыгэ Республикаа ыцэ шүкъеэ чыжэу зыгъэуугъ гомылапхъэхэм адыгэ щаим ашын. Республикаа къышыхыгъяа, нэмыхкъ чыпцэ къышыдагъэкъын фимытхэу ашыгъэ адыгэ къуаем мыри 2019-рэ ильэсэм къыгоууцаагъ. Урысые научнэ-уштэйпэ институтуу къэгъагъэхэм якъэгъэкъын ыкы субтропическе культурэхэм апльтым и Къутамаа АР-м щылэм аш фэдэ фитынгъэ къыратыгъ. Джы тиредспубликаа къышымы-къыгъэ щаим хашыкъеу «адыгэ щай» зытыратхэрэ нэпцыкъе альйтэшт. Щэе шуцэм имызакъо, уцышзори аш хэхъе.

Институтуум испециалистхэм фитынгъэу къаратыгъэр къэхүмэгъэнэм, ежь щаим шогъяа хэлтыр мыкъодынэм, ары пакъошь, нахыбэ хуунэм, Урысыем имызакъо, Иэкъыб къэралхэм ащаагъэфедэнэм къыфэкъонхэм пае амал пстэури агъэфедэ. Щай куашхэм тофышуу адашлагъэм иштуагъяа, къушхъэм ильэгэлэу анахь чынэ хуурэм къышыкъынэу, температурэр градус 30-м нэсэу өхүгъэми, иягъэ имыкъынэу хуугъэ.

Адыгэ щаим чынээрэ зэришыгъэрэм имызакъо, къэгъагъэхэр къызэрэпэйкъирэмкъи адрэхэм афэмьидэ ешы. Чын-пэогуу-шэклогу мазэхэр ары къызыгъагъэрэр. Ар умыгъэшэгъон пльэкъыщтэп. Къэкъы-

хэрэм, зэкэлээ хуунэу, пклашъхэр апэтэкъужых, щаим къэгъагъэхэм къахэшыжырэп.

Етланы мыр Иэкъе къаугоно, нэмыхкъ шыкъеэ агъэфедэрэп. Куашэм ышхъагъэр дэдэ къышыдэччыгъэ тхьапхъэр ары щай ашынэу агъэфедэрэр. Ахэр нахь макъе къэс щаим ыуасэ нахыбэ мэхъу. Аш иугъоин жьюнгъокъе мазэм рагъажъеш, чыэпэогуу нэс пэлтых. Тхьапэу къыпачыхэрэ джыри шон ахэпшыкъынэу зэрэшмытхэр хэтки нафэ. Ахэр къэмланым дэлээу тэ къытлукъэрэм анэгъэсигъэнэи Ишэхэр, ау тофшэнхэр зэкъе Иэкъе зэшшахых.

Поселкэу Цветочнэм дэт цехэм тхьапэу къыпачыгъэхэр къырашталх. Аш псыр къышыкафы, етланэ агъэгъу, агъэчэрэгъу, зэхадзыжы. Ильэсэм, гурытмкэ льтагъяа, щай килограмм 600-м ехъу къыдагъэкъы. Ар Урысыем ишэ-

пээ зэхэтшохэм ямэклихэм зэратетым имызакъо, Иэкъыб къэралхэм, гуышэм пае, Тыркуум, Израиль, Иорданием ащауагъэкли.

Адыгэ щаим ильэс къэс Москва щызэхашэрэ къэгъэлэгъонэу «Золотая осень» зыфиорэм дышье медаль къышхы, щаимрэ кофемрэ я Дунэе фестивалэу къалэу Санкт-Петербургг щыкъуагъэм, нэмыхкъ зэнэкъокъубэхэм, къэгъэлэгъонхэм теклонигъэр къащидихыгъ. А зэпстэумэ къаушыхыты идэгүүгъэкъе адрэшайхэм зэратекъэр.

Адыгэ щаим дэгъуу дэдэу Иукыре гомылапхъэхэм зэршыщир уахтэм къыгъэлэгъяа. Аш фэшлэ институтым къыгъэкъырэ гектар пчагъэм джыри хигъэхон гухэл ил.

**Зыгъэхъазырыгъэр
ХҮҮТ Нэфсэт.**

Усэхэр

ДЭРБЭ Тимур

«Уахътэу тызыхэтым сегупшысэ»

Бзыу отэрэу жъуагъохэр ом итых

1

Бзыу отэрэу жъуагъохэр ом итых,
Чэшыр къаѓъедахэ, щырэхъатых.
Мазэр тынчэу, зы псычэт нэгъыфэу
Уашъом щесы, ильеуж къэнэфэу.
Уахътэу тызыхэтым сегупшысэу
Сэри уашъом нэйур фээгъэзагь.
Цыфым ыгум ыпси зэфэшизэу
Сыдым пае, сэю, щымылагь?
Сыдым пае идунае фэшью
Ишылакъ шъуашэу щимылагь?
Сэгупшысэ, джары сијэр непэ,
Гупшысэн сщехуу ренэу гуапэ,
Сакыб хъугъеу лыгум игъэ щэки,
Ныбжыкъягъум ишхъарько ладжи...
Тыкъызэхъуу, непэ тыкъызэс
Зыгорэ къытщышми къытщымышми,
Тэ тызэхъокыгъэп, тизытет
Апэрэ лъебэкъоу тдзыгъэм фэд.
Тфэукъочирэм гугъэр тэ къытеты,
Лыгъэм тыриутэу тыхегъеты.
Ау зыгорэ къекы тапэ инэу,
Куачайеу, тфэмыукачайеу, зы емынэу...

2

А лъэхъаныр, непэрэ лъэхъаныр,
Тара анах дэгъур, анах дэир?
Сшіэрэп ар тэрэзми, зэгъэпшэнэр,
Ау сидигуу хэль а насып занэр.
Бэ тигъогу щыхъугъэр, щитльэгъугъэр,
Тшошы мыхъузэ тэ тызэуцоплагъэр.
Тызэутэкъирэ къиним типсихъагъеу
Талэ етэгъехуу гучуу тыхъугъеу.
Синастыр: сиќъехъугъ адигэу,
Сыщылагъ сильэпк сэ сирылагъ!
Сыщылагъ сэ, джары сищылан:
Усэмэ ахэльеу спсэ къэнэн.
Спсэ къэнэн сильфигъеми ахэльеу,
Сиѓушоѓо луплы зэм агу ильеу.
Спсэ къэнэн сильэпк игъогу дытетэу,
Ижыкъашэ хэльеу, игъэретэу.
Арэу сщехуу, къошыр, арэу сщехуу,
Зыкъым екүре гъогум сэ сильхъу.

А гъунапкъэр къычIэкIыгъ лэнэгъэу

Сынэсигъ сэ мафэ горэм зы гъунапкъэ,
А гъунапкъэр къычIэкIыгъ лэнэгъэу.
Гур лъэрэпэрагъэ, аш ымакъэ
Къысщыхъугъ лэнэгъэм хэгъощагъэу.
Мары, секлонлагъ сэ, джаре нэсэм
Чыжъэ дэдэу, хымэу сшошыгъагъэм.
Слапэ сщэйи, гъунэм сзынэсэм
Зэхэшлагъ сэ ишшугъ щиенэгъэм.
Зэхэшлагъ такъикым имхъанэ.
Сид такъикъа, зы нэгъэупIэпэгъум,
Шъо щыфагъеу къитехъуагъ сианэ.
Мары чыгыр, бэрэ ар къекыгъ,
Мары цыгыр, аши сиќыгъугъ.
Нэфышагъор, тыгъэ къохъажыгъор,
Осэпсайцэд уцым текъижыгъор,
Ошо шхъантэр, пшэсэу аш щесыгъэр,
Тыгъэ нурэу дахэу къысфессыгъэр,
Гу алъистэгъэр псэм нэгъэсхэу...
Дунай Iэпсэу, ошхэу е ос къесэу,
Джаре мафэр къесыфэ садэшсэу
Сыщылагъэп, шынкъэ, сирягъусэу.
Купэу тызэхэтми, сышхъэзакъоу,
Гъогу тызэдьтетми, сиѳэнъыкоу
Сэ зэгорэм, къысщыхъугъ сфиѳыкоу
Щылэр зэкъ, сишэнэгъи, мылькоу сили,
Сиќызыкъягъэхъугъэр, имхъани...

Ау джы непэ упчIэхэр нэмыхъих,
Сиджэулхэр тынчэу къиздекIокъих,
Тхъэм ишшохъуныгъе бгээгум дэль,
Шу сльэгъугъэ пстэуми ар ахэль.

Шу сльэгъугъэх, гупсэ хъугъэх
хэти, сиди,
Пый сферхъугъэу, спечынатIеу щити.
Сегупшысэ, а сишенэу зэблэхъугъэр,
Шум игъогу зэфагъеу къыхъэхыгъэр
Сищыз, сиѓъэрэзэу сиќэтина,
Хъаумэ, джары зэкъоныгъэм зыртына?

Уахътэр maklo, а гъунапкъэм силюокъоты,
Алахъталэм цыфмэ сахегъеты.
Сыщылан ынэшшоу къысцифагъэм
Щылэр ахъыбэ афэсщэеу, адэзгощэу...

Шулъэгъур ары, джа зыр ары Iашэр

1

«Уиусэхэр чэфынчъэх,— бэмэ alo,
«Ар сэшэ дэгъоу,— джэуап ясэтыжъ.
Чэфыгъор бэ зиҝасэр, къызгурэо,
Ау нах чэфыгъор сиѓагъэ дэкъоджэхъ.
Къыдэкъирэп игъом, бзыю дэбъыкъирэп,
Сичэфынчъагъэ сиѓэу зиშими, шлокъирэп.
Сигуузыгъэ усэхэр ельхъахъ,
Дунээ зэхэтикъэм зэлгъахъахъ,
Гур зэгугъеути адэ, хъурэ-шэрэм,
Тичышхъэ зыубытагъэ
Тхъамыкъагъом,
Иблысым къытфихъыгъэ
Жъалымыгъэм,
Зэрхъоу ренэу, тэ тызэмэжагъэм.

Ошэ-дэмымшэу
«Танджыр» къытхэхъагъ,
Ошэ-дэмымшэу
Шхъэмэ зашильагъ,
Ау къафехъакъирэп бэмэ,
Афэшчэрэп,
«Емынэм» шхъэр еуфэ,
Афэукъочирэп.
Зэпахэр узым чышхъэр зэллиштагъ,
Зэрдунай «танджым» ыгъештагъ.
Игъонэмисэу цыфхэр ыгъэлгъагъэхъ,
Унэтоо псаухэр аш ыгъеунхъугъэхъ.
Иблысым сида Iашэу пэдтхъохыщыр?
Хэт щымышынэу а ем пэуущтыв?

Шулъэгъур ары, джа зыр ары Iашэр,
Езъэгъотыщыр а емынэм ифшэуашэр.
Шулъэгъум тидунай ыкукъэбзыжъын,
Псэм рэхъатыгъор тэ къытфихъыжъын.

2

Шу тльэгъумэ благъэр, гум пэблагъэр,
Шу тльэгъумэ чыгур, уашъор, тыгъэр,
Тыкъээзыуцхъэрэ дунаир,
Тхъэм къыгъэшыгъеу зэкъ иер,
Тыткюшунба тэ Иблысым?
Тегъушыкъынба нэдум нэспыр?

Нэкъое жыбыгъэр мэгырзы

1

Нэкъое жыбыгъэр мэгырзы,
Къутамэхэр зэлгъэгъессы.
Чыгышхом алэп-къуахъохэр,
Къимафэм ыгъэтIэсхъагъэхэр.
Осице минхэр къельэсих,
Нэгушхъэм чылэу къынэсих,
Шэхыгъсэу хъотыр къынхъыштышъ,
Тыгъчи чылэм рихъыштышъ,
Рихъэгъэхъ зэхэтшIэхъына,
Тищтагъуу тиубытагъына,
Лэнэгъэм тэуцолIэжъигъэу,
Лэнэгъэр гүнэ хъужыгъэу?

Цыфыр щылагъ тигъуасэ,
Джы непэ бэнэр фатыгъ.
Игушоѓуагъ игъашэ,
Джы хъадэу къэм ар далхъагъ.
НэгъэупIэпэгъоу хъужыгъэ
Гъэ пчагъеу чыл щилтагъэр,
Къэушункыгъ, къодыжыгъэ
Инурэу ашхъарытагъэр.

3

Къэм рахъыжъагъэр щылэжъэп,
Аш ыпсэ пкъир къыбгынагъ.
Пкъышольор зымы фитыжъэп,
Ау шэжъыр къафышинагъ.
Къафышинагъ илахъилмэ,
Игупсэмэ,
Икъелэ-лъфыгъэмэ,
Игъешэ гъогу дытетыгъэмэ...
Шулъэгъоу адэ илаѓэр,
Шулъэгъур тыдэ хъужыгъя?

Ар къэнэжыгъа нэфынэу,
Гукъабзэмэ адэкъотэнэу,
Ащымыгъупшэу, агъашшоу
Шэсигъэ мафэм ынэшшоу?
Ахэлэу ипсэпшIагъэмэ
Шулъэгъур джыри щылан.
Плэүжэу къыкъэлъыкъуагъэмэ
Рэхъатэу адышылан.

Тыгъэцх щыхылау, синыбджэгъу

1

Тыгъэцх щыхылау, синыбджэгъу,
Зыльэгъурэм ыгъэшшагъоу.
Тыгъэцх, цыфышши тыльыгъэхъу,
Насыпир зыгъэбагъоу,
Ар зыгошынам фэхъалэлэу,
Шлүшлэнам фэгуалэм.
Орэцх тикъуаджи, тичыгушхъу,
Орэдэу орэхъуж щхи макъэр,
Хэкъухъажыгъеу псыхъо лъакъом.
Псым къытекъыгъэ пэххэ фыжъым
Къыхъэбъыкъеу, зиутхыпкъеу,
Амкышэз бзыуми ерэгъэж,
Орэдир жынчэу клерэу.
Мэзигуу огуу зэтрерэч!
Зэрдунай зэлъерэшт,
Мэкъешум зерээл!

Тыгъэцх щыхылау, синыбджэгъу,
Аш гъашэл ръгъэкъуатэ,
Зэхасшэу хэль аш уц ӏэзэгъу,
Мыгъуаби йуегъэкъоты.
Ау гур къыддеу тищхъижышшурэп,
Ар хъуми зэ, тло тфэгъэхъужъурэп,
Нэшхъэй-гумэкъимэ тагъешшыгъеу,
Ар ӏэтэ-ӏатэу зэтхъуагъэу,
Тынэту итэлтэ штузэблахъу,
Псэм нэсэу къинир тагъэлэгъу.

2

Тичыгъим дахэу къяшьэшхъях
Дышэ зэрылхэу пкъэшшэ гъожхъэр.
Чыгъ хъал-щыпмэ къахшэштэх
Зэпэжкъуухъеу тигъэ бзыхъэр.
Мы уахътэм идэхагъэ гур егъатхъэ,
Гум зэгъэпсэфы, игушхуагъэ
Зэхапшэу хэхъо, зеутхыпкы,
Пкъэшшэ дышшэпсэмэ ахэкъуакъэ.
Нэшхъэй-гумэкъирэл ӏэкъыб ешхъ,
Гукъэкъыж къинхэр зэрэнэхъ,
Гушонэу фай, ѿшэнэу фай,
Аш elo: тые мэр, тэш пай!
Дунаир тфыхихъгъэш ти Тхъэ,
Фэтэжкъуагъэл гушуагъом тшхъэ.
Тыгъэцх щыхылау, синыбджэгъу...

Тегъэлъэгъу тишыц-тишымыщи

Тыдэлтэе, къэтэлтэхъэ бэрэ уашъор,
Зэблэтхъу нэкъэ а уашъор,
Зэм ошхыпсэ гуаткъомэ къагъэпсэ
Лэгъупкъопсэу, зэмшынгъоу нэпсэ.
Зэм хъорэу, шлүнкIеу пшэс онтэгъу,
Куачайеу илэр ашкъэ тегъэлъэгъу.
Ары пэлч мэгүэ гур, мэгүгъэ,
Игушысэ хылъэхэр гошыгъэх:
Дунаишхор къодэу ышшош хъугъэ,
Пшэсэ шлүнкIеर ичхъэн хъужыгъэх.
Ау дунаир хъугъэп къошынхъеу,
Бгээтэкъон пльэкъынэу угу о къэкъим.
Ау дунаир щылэп къодыжынэу,
Шу ар зэгъэлъэгъуба пфэлтэхъытмэ.

Тыгыи тыпсэ уашъом щыщ хъужыгъэх,
Тыгыи, мази, жуугъуади адишылэх,
Жыгъэгъэ чыл ишхи ахэткъухъэх,
Тикъимафи тигъэмафи зэхэкъухъэх.

Къэушункъимэ, мазэм итетыгъоу,
Зэлэпэдэр жуугъохэр игъусэу,
Пкъыхъэ лъэгуми гъогум зыритыгъэу
Пшишсэм хэхъэ джыри зэрихабзэу.
Джыри зэрихабзэу тыди нэсы,
Охтэ зэхэкъухъэм хэчэрэзэ,
Щылэнгъэм иблэкъыгы инеуши

ТинэфапI щыши, тшыщ-тшымыши,
Къини хъяри зэкъэ щэчэрэгъу,
Чынэту къыдыхъэтэу тегъэлъэгъу.

Бзыу отэрэу жъуагъохэр икъыжъэм
Уашъом, пшы-остыгъэр къытфихъажъэм,
Зэпэнэфмэ уашъу тичыгушхъы,
Гупсэфыгъор зыщыдгъотрэ
тихъэблашхъы,
Пшыгъор тирехъижъы псэм елбэтэу,
Икъерыкъеу зепхъотэжъы
ащ шхъафитэу.

Джэрпэджэжъеу уашъом дежьуужъеу
Чын эмакъе къеу псаоу, гохъеу.
Тыгъэ бзыхъэм ышшо апэжъыу
Къытфехъий тэ чыгур, шур къытфихъеу!

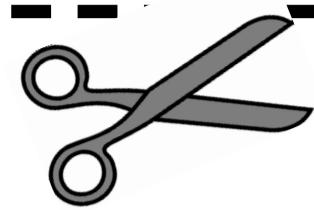
Жыгъэгъэ стырым къишъор къесты

Мэшо лыгъэм сиќэтигъэп,
Сыщыстыгъэп,
Урыс топым цэ зырызэу
Сиутхындыгъэп,
А зэмнамы сищылагъэп,
Ау псэм нэсэу
Зэхэсэшэ тхъамыкъагъор зы шлэж узэу!
Зэхэсэшэ нэпсэу
Нымэ рагъэхыгъэр,
Зэхэсэхы гыбзэу
Ныжъмэ аусыгъэр.
Зэхэсэхы чэтэ гъабзэм ильзибээ,
Чатэр чатэм еутэкъы, цыфыр ебзэ.

Жыгъэгъэ стырым къишъор къесты,
Тырестыкъы,
Къишъо къытум нахь мыйакъеу
тур рестыкъы,
Зэготутэу,
Зэлэткъоу
Мыжъо такъоу,
Агъэтакъу, ахъаджыгъе ижърэ лъэпкъеу,
Агъэкъоди, лъэпсэкъодэу рашхъягъэм
Щыл тэлкъу-шлукъоу мэшо лыгъэм
къыкъенхъгъэм
Рехъижъэхъы ышхъе джаущтэу,
насыпинчъеу.

Рехъижъэхъы, ау игъогу хыльээ дэд,
Чылээр, гъаблэр, тхъамыкъагъоу бэ
шхъащыт.
Гъэретынчъе хъугъе
цыфхэр къызэхахфэх,
Хъэ-тыгъужъэм, хъэкъэ-къуакъимэ
зэлатхъых.
Зы нэбгырэп, нэбгырэ минэп, миллионых,
Сабий цыкъу, лыжъи, ныуи
гъаблэм ехъых,
Къушхъ

Адыгэ къэIуакIэхэр

Скат (крыши) — унэшхъэ чэпэкэ-гъэйк
Скоба (ручка) — къопс, убытыпэ
Скорняжный инструмент — лъэ-шуюн
Скорняк, дубитель — шьогъэтэдж
Скотопромышленник, занимаю-щийся перепродажей скота — шэбай
Складка, сборка — зэгъэлъапэ
Скребница — шыцэнтхъу

Следы саней на снегу — жэльэуж
Слиток — чыгъэ такыр
Слой — къат
Смесь гравия с землей — мы-жъоят
Смола — мыстхъу, къэтран
Смолокур — мыстхъукIэф
Смотровая щель — дэплыпI
Смушка — хъурышьу

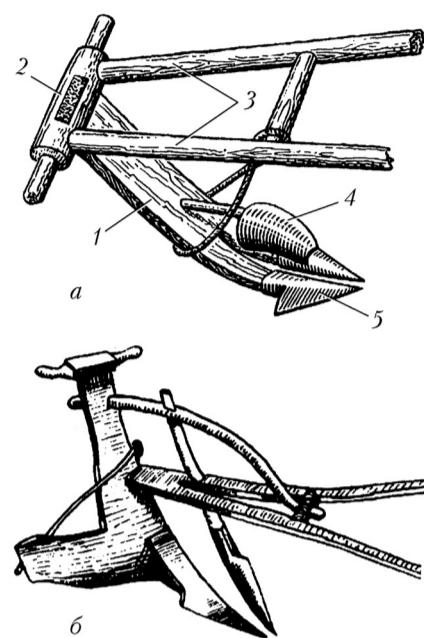

Смычок — пынзэлактуу
Снаряд — топыщ
Снегоступ — пыккуу
Сноп — пхыр
Сноповоз — гъесаш, гъесэкуш
Сноповязалка — бгэнэпх машин
Собрание — зэлукэ
Совок — хэлаль

Созыв — зэлукIэгъу
Солод — кытэ
Солома — уарзэ
Солончак — гъошьу
Состав, строение, устройство — зэхэлъыкI
Соты — шако

Соха — пхъэлаш

Сошка — щэнтал, зэпэбэш

Сошник — шобзы

Специалист по сплетению дымарей — онджэкъышI

Спица (для вязания) — масть, (колеса) — күце

Способ счета — лъытакIэ

Спуск отлогий — жэгъу, бгы лъап

Средняя часть колеса подводы, где проходит ось — кутакъэ

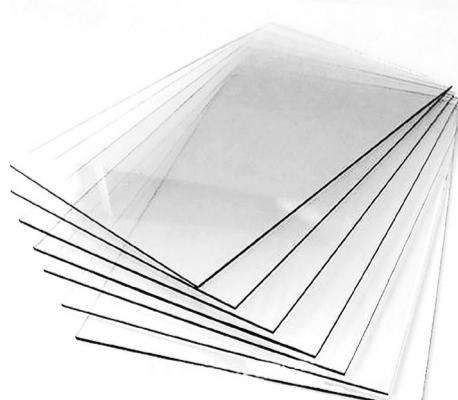
Сруб — пхъэ зэхэпцааг

Ставка — къос

Ставни — къэбэк

Сталевар — щылычгъэткү
Сталь — щылыч, чыир, шыр
Стамеска — пцы
Стан, табор — пшы!, отэр, пынзэпэ
Станок (токарный) для обточки деревянного предмета — лъеригу
Станок для пряжи — пхъаш
Ствол (ружья, орудия) — шхончыку, топыку
Стеганый — дытагъэ
Стекло — апч, пынджыр

Стекловар — апчгъэч
Стекло для очков — нэгъунджэку
Стекольщик — апчхалхъ
Стелька — лъэгурыйз

Стена — дэпкыы, блыны

Стерженек, шпенек в пряжке — пынджбэзгу

Стержень — гургъ, пкы

Стержень веретена — хъэцыкокI

Стерня — коцыпкы

Стог — шэндж, хъандзу

Стогование — гъэшэсын

Стойка (подпорка) — кIэгъэкъон

(пкъэу)

Столб — пкъэу

Столб, деревянная колонна, один из столбов деревянной колоннады адигейской веранды — кIэсэн

Столяр — пхъашэ

Столярный клей, камедь — пцан-тхъэ

Сторона, край — лъэныкъу

Стояк — гупкъэу

Стрела — щэбзащ

Стрелок — шхончай

Строитель — гъэпсаку, псэольэш

Строительный материал — псэ-олъяпхъ

Стропило — пхъэцу

Стружка — упсаф

Ступа — убаль, гурхъу

Ступа деревянная маленькая — гурхъужий

Ступа зерна (количество зерна, помещаемое в ступу в один прием) — гурхъуан

Ступень, ступенька — теуцуапэ

Ступени лестницы — лъэон

Хырыхыхъэхэр

Зы цу ыуасэп, бынуасэ еIэты.
(Пкъэужсый).

Къырым къекIы, лъэкъокIыхъ.
(Мастэ).

Пиъашъэмэ якокIырыль, фэ-
 мыфмэ яльэгукIэтын.
(Лэнист).

Рампэс-раусэй.

(ПхъэнкIыихъ).

Цабэ Iут, ау цакъэрэп.

(ПхъэIэбжъсан).

ГущыIэжъхэр

Заом хэтхэу чэтэ хъаф
 атырэп.

ЗыльэкIичатэ кIыхъ.

Игъо къэмисэу уисэ къимых.

**Коным измэ унагъом нэхъо-
 ир из.**

Коным имылъмэ Iанэм тельэп.

Кыщ ощиынчъэ.

**Лыхафэр отэгум щэшъабэ,
 лышъабэр отэгум щэкъын.**

Лыхъуужсым ичатэ уцкурэп.

**Ощым зеIэтыфэ пхъэм зе-
 гъэпсэфы.**

Искусствэр — тибаинигъ

Фэбагъэу ахэлъим уегъэгупсэфы

Кыблэм щызэльашеэрэ сурэтышIеу, тарихь-лэжьэу Лариса Ушаковам тыкъэзыуцухъэрэ дунаим идэхагъэ фэгъэхыгъэ юофшагъэу кыгъэнагъэхэм якъэгъэльэгъон Мыекъуапэ кыщизэуахыгъ.

Къокыпэм щыпсэурэ лэпкь-хэм искуствэхэмкэ я Къера-лыгъо музей и Темыр-Кавказ къутамэ ипащэу ШъяуапцIэкъо Аминтэ зэхахъэр зэришагъ.

Лариса Ушаковар къалэу

Грознэм къыщыхугъ. Ростов къэралыгъо къелэгъэджэ ашьэрэ еджапIэм художественне графикэмкэ ифакультет кы-ухыгъ. Кыблэ федеральнэ университетим икафедрэ ипа-

щэу 2012-рэ ильэсэм кыщыбулагъэу юф шылаагъ.

Урысыем исурэтышIхэм я Союз хэтэу Л. Ушаковам жи-вописым, графикэм илэпIэсэ-ныгъэ къащизэуихыгъ. Урысы-ем культурэмкэ изаслуженнэ юфыши, профессор. Я XVIII — XX-рэ лIешIэгъухэм дунаим исурэтышI анах цэрылохэм ахалытагъ.

Игъонэмисэу ишыIеныгъэ-ыхыгъэми, искуствэм юфшэгъэ ин къыщигъэнагъ. Адыгэ Республикаим культурэмкэ и Министерствэ иотдел ипащэу Шэуджэн Бэлэ зэхахъэм къы-шиуагъ Л. Ушаковам исурэтышI фэбагъэ зэрэхэлтийр. ЩыIеныгъэм изытет кыраотыкъы.

«Пчыхъэм иорэдышъу»,

«ХыIушъомрэ чыгхатэмрэ», «Шагу псеупIэр», фэшхъаф сурэтихэр шьо зэфэшхъаф-хэмкэ гъекIэрэкIагъэх. Шагум итеплэ къэзигъэльэгъорэ сурэтийр адигэ къуаджэм щитльэгъухэрэм ятэгъапшэ. Унэр, чыгхэр, къэгъагъэхэр, фэшхъафхэри зэдештэх, гулсэ-фыпIэрэ зэрэштихэм къе-гъэдахэх.

Адыгэ Республикаим исурэтышIхэм я Союз ипащэу Еле-на Абакумовар, республикэм исурэтышI цэрылохэу Эдуард Овчаренкэр, Хууажъ Рэмэ-зан зэхахъэм къыщигүшши-ла-гъэх. Л. Ушаковар искуствэр зыгъэбагъэ сурэтышIхэм зэ-раштийр къыхагъэшыгъ.

Лариса Ушаковам исурэт

58-рэ музейм кыщагъэльагъо. Зэхахъэм студентхэр, искуствэхэмкэ еджапIэхэм защи-зыгъасэхэрэр, къелэгъаджэхэр хэлэжьагъэх. Адыгэ Республикаим искуствэхэмкэ икэ-лэцIыкъу еджапIеу Лъецэрыкъо Кимэ ыцIэ зыхырэм икэлэгъаджэу, сурэтышI эн-пэласэу Абрэдж Гошэфыжь кыIуагъ Лариса Ушаковам тыкъэзыуцухъэрэ дунаир да-хэу сурэтихэм къызэригъэл-льэгъуагъэр. Аш иэскихэмкэ Кипр итарихъ музей агье-къэрэкIагъ. Хэлэгү, дунэе къэ-гъэлэгъонхэм щитхъуцIэхэр къашидихыгъ.

2022-рэ ильэсэм, щилэ мазэм и 9-м нэс музейм къэ-гъэлэгъонхэр щыкIощтых.

Культурэм иЮфыгъохэр

Зэгъэпшэнхэм уагъэгъуазэ

Хэгъэгум ильэлкь проектэу «Культурэр» Кыблэм, Темыр Кавказым зэрэшагъэцакIэрэм фэгъэхыгъэ зэхахъэу Мыекъуапэ щыкIуагъэм кыщаIэтыгъэ юфхэр зэфэтэхысъжых.

Урысыем культурэмкэ иминистрэ игуадзэу Ольга Яриловар, шъольырхэм культурэмкэ япашхэр зэхахъэм хэлэжьагъэх. Адыгэ Республикаэр Урысыем культурэмкэ ишъолыри 10 анах дэгъухэм ащищэу Ольга Яриловам кыIуагъ, ти Лысьхъэу Къумпыл Мурат кыщыхугъ.

Лъэлкь проектэу «Культурэр» 2019-рэ ильэсэм кыщаIэжъэхъягъэх. Адыгэим щагъэцакI. А уахтэм кыкIоцI Адыгэим ирайонхэм, къуаджэхэм культурэмкэ я Унэ 15 зэтэргээ-псыхъажыгъ. Искуствэхэмкэ зы къелэцIыкъу еджапI агъэцэкIэжыгъ. Къоджитуума-культурэм иунэхэр ащаши-

гъэх. Модельнэ тхыльеджэпI 9 зэхашагъ. Лъэлкь электрон-нэ тхыльеджапIэхэм ачIеханхэ, яшIеныгъэхэм ащахагъэхъон бэмэ альэкъы. Кинокъэгъэльэгъу 4-мэ ящыкIэгъэ техникэр ачIагъэуцагъ. Искуствэхэмкэ еджапIэхэм музыкальнэ Iэмэ-псымэхэр афащэфыгъэх.

Федеральнэ гупчэ еджапIэхэм кадрэхэр ащахагъэзая-рыгъэх. ЯшIеныгъэхэм ащахагъэхъуагъ. Культурэм иЮфы-шIе 312-рэ ахэр мэххүх. Му-зейхэм къэгъэлэгъонхэр аща-зэхашагъ, ящыкIэгъэ техникэр агъэцIэжы. Концерт къэтэ-пIэхэм юф ашIе.

Ольга Яриловам тхыльеджа-зэхъокIынгъэу афэхъущтыр щыIеныгъэм кыгъэлэгъоц.

шыгъ. Кадрэхэм къатегущыIэзэ, опий зиIэхэмрэ ныбжыкIеу аштэхэрэмрэ зэпхыныгъэхэр яIэнхэ фаеу ылтыгтаагъ.

Зэхахъэхэр дэгъоу аща-зэхашэхэзэ, пүнүгъэ мэхъанэр къыдамылтыг хууцтэл. 2022-рэ ильэсэм кыщаIэжъягъэу тхыль фондхэр зэхщэгъэнхэм твшI федеральнэ мыльку тхыль-еджапIэхэм къафатуущтыр.

ШIеныгъэлэжъхэм ягульы-тэ зынэсирэр къыхэдгъэшы тшIоигъу. Электроннэ тхыльхэм шууагъэу къатырэр макIэп. Ареу щитми, шIеныгъэлэжъхэм яз-фэхысъжыхэм уагъэгъуазэ.

ТхыльеджапIэхэм яфондхэм зэхъокIынгъэу афэхъущтыр щыIеныгъэм кыгъэлэгъоц.

Адыгэ гушыIэжъхэм «Акъылым уасэ иIэп, гъесэнгъэм гъунэ иIэп», «Тхыльыр шIеныгъэм иIункIыбз» зыфилохэрэр тыгу къэдъякIыжхэзэ, тхыльеджапIэхэм лъэхъаным диштэу яо-фшIэн лъягъэкIотэнэу афэтэло.

— щыIеныгъэм изэхъокIын-гъэхэм адедгаштээ, тапэкIэ

чыжьэу тыплъэнэир, хэкIыпIэхэр къэдъотынхэр тинепэрэ пшэ-рыльхэм ахэтэлтийтэх, — кы-lyuагъ Адыгэ Республикаим культурэмкэ иминистрэу Аульэ Юрэ.

**НэкIубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбай.**

Хъасанэкъо Мурат фэгъэхъыгъ

Батырыр тищысэштуу

Еджэркъуа щапуугъэ нарт батырэу, дунаим самбэмкэ гьогогу 11 дышъэ медальхэр кызызыхыгъэу Хъасанекъо Мурат фэгъэхъыгъэ зэнекъокъур ятфэнэрэу Мыеекъуапэ щыкъуагъ.

Адыгэ Республикэм испорт Унэшкоу «Ошутенэм» щызеха щэйэ ээлукъэхэм ильэс 16 – 18 зыныбжъхэр щызэнекъокъугъэх. Бэнекъуи 160-мэ ялпэлэсэнгыгъ аларгъухэм къашағъэльгъуагъ.

Санкт-Петербург, Ростов хэкум, Нижний Новгород, Краснодар краим, Кырым, Къалмыкъым, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэшшэ-Шэрдэхсэым, Адыгейим яныбжыкъэхэр купи 10-мэ ахэтхэу зэнекъокъугъэх.

Текноигъэр кызызыхыгъэхэр

Адыгэ Республикэм ибэнеко 60 текноигъэм икъыдэхын хэлжэгъ. Республикэм щыщ кіэлэ 19-мэ медальхэр къахыгъэх.

Анахь псынкъэхэм якуп Тыгъужь Тимур, кг 49-рэ, алэр чыпілер кызызыхыгъ. Тимур пчъагъэр 5:2-у кізүх зэлукъэгүр къыхыгъ. Тренерхэу Делэкъо Адамрэ Хъа-бэхуу Адамрэ Тимур агъасэ.

Нащ Расул, кг 64-рэ, бэнэгъур дэгъоу ытээзекъуагъ, алэр чыпілер кызыдихыгъ. Тренерхэу Джарымэ-къо Рустамрэ Джарымэхэ Азмэтэрэз бэнаком ищащэх.

Ваган Григорян, кг 98-рэ, кізүх бэнэгъур къыхыгъ. Тренерхэу Роман Оробцовыимрэ Беданыкъо

Байзэтрэ В. Григорян агъасэ. Мэлышэ Аскэр, кг 98-м къехъ, алэр чыпілер кызыдихыгъ. Тренерэу Ацумыжъ Заур ищащэ сямбэм зыфегъасэ.

Ятлонэрэ чыпілэхэр тибэнекъу 4-мэ кызыдахыгъэх: Лыххурэе Мурат, кг 53-рэ, Батмэн Амир, кг 58-рэ, Стлашту Тлахыр, кг 71-рэ, Дыдыкъ Айтэч, кг 88-рэ. Тренерхэу А. Делэкъор, А. Гъомлэшкыр, А. Мырзэр, Р. Джарымэхэр, Хъ. Гуэтыхыжыр ищащэх.

Я 3-рэ чыпілэхэр бэнекъо 11-мэ къафагъэшшошагъэх. Арам Чакрян, кг 49-рэ, Мэлгош Адам, кг 53-рэ, Хадапшюо Дамир, кг 53-рэ, Ан-цокъо Амир, кг 58-рэ, Коби Рэмэзан, кг 58-рэ, Кушпэ Къэплъан, кг 64-рэ, Хъакъуй Испъял, кг 71-рэ, Гуэтыхыжыр Пщымаф, кг 88-рэ, Самир Архиповыр, кг 98-рэ, Сергей Кузьминовыр, кг 98-м къехъ, якупхэм къафагъэшшошагъэх.

Самбэм зэфищэхи, ныбджэгъу эзэфхъугъэ нэбгырабэ зэхахъэм щызэлукъагъ. Зэнекъокъум исудья шыкъаэу Арен Ходжоян кытгыуагъ спортым иветеранхэу Клыае Хъазрэт, Мэрэтикъо Сахьид, Теуцожъ Инвер, Чэтыжъ Алый, нэмийкъи къафагъэшшошагъэх.

Зэдэгүштигъухэр

Самбэм зэфищэхи, ныбджэгъу эзэфхъугъэ нэбгырабэ зэхахъэм щызэлукъагъ. Зэнекъокъум исудья шыкъаэу Арен Ходжоян кытгыуагъ спортым иветеранхэу Клыае Хъазрэт, Мэрэтикъо Сахьид, Теуцожъ Инвер, Чэтыжъ Алый, нэмийкъи къафагъэшшошагъэх.

Зэхэшэн юфыгъохэмкэ юпилэгъу кызызэрфхъугъэхэр.

Хъабэху Адам, Псэунэ Мурат, фэшхъафхэри судьяу щытыгъэх. Урысыем, Адыгейим язаслуженэ тренерэу Хъот Юныс зэхахъэр зэрицаагъ, зэнекъокъум фэгъэхыгъэ къэбэр гъашэгъонхэр юфхъафхъа зэлжэхэрэм къафилотагъ.

Дунаим дышъэр сямбэмкэ юфыгъохэмкэ юпилэгъу Абрам Агамирэнэрэ Хъасанекъо Муратрэ бэшлэгъу зэнэбджэгъу. Хъугъэ-шэгъэхэ макъэл агу къафагъэшшошагъэх.

Урысыемрэ Адыгейимрэ язаслуженэ тренерэу Джарымэхъо

Нурбый ыкъохуу Рустамрэ Азмэтэрэ спортым пытэу хэуцуагъэх. Азмэт икъэлэгъум Урысыем изэнекъокъу хэлажээзэ, Хъасанекъо Мурат зэрбэнэгъагъэр тщыгыупшэрэп.

– Хъасанекъо Мурат сиригъусэу хэгъэгүр ыкъи дунээ зэлукъэхъум сахэлажъэу къыхэгъыгъ, – кытфелуатэ Адыгэ Республикэм изаслуженэ тренерэу, Европэм сямбэмкэ изэнекъокъу дышъэр къызызыхыгъэ Псэунэ Мурат.

– Мыеекъуапэ щыкъорэ зэлукъэхъум мэхъэнэ ин язу сэлъытэ.

Ныбжыкъэхэм ялпэлэсэнгыгъэхъагъэхъонымкэ амалышуухэр ялэх.

Адыгэ Республикэм сямбэмкэ испорт еджаплэ итренер шхъаалуу Гуэтыхыжыр Хъалидэ ыкъоу Пщымафэ ансамблэу «Мыеекъуапэ инэфылъэхэм» кызышшоштыгъ. Самбэмкэ бандэу ригъажыи, юпилэ-лъэпкъхэр ыгъэптигъэх, ящэнэрэ чыпілер кызызэрдихыгъэр гъэхъягъэкъэ фэтэлэгъу.

Республикэм сямбэмкэ испорт еджаплэ ипашу, спортымкэ дунээ класс зиэ мастерэу Делэкъо Адам зэнекъокъум изэхэшэнкэ юпилэгъу къафхъугъэхэм гъэзетымки «тхашууегъэпсэу» ара-лохы зэрэшшигъом тыщижъэгъозагъ.

Хъасанекъо Мурат спортым иофишыгъэхэм, ныбджэгъу эзэфхъугъэхэм, зэнекъокъум хэлажэхэрэм гу-щыгъэгъу афхъугъ, зэхэхтэу нэ-пээпль сурэтхэр атырахыгъэх. Ти Плышхъаэу Къумпыл Мурат, Правительствэм, зэнекъокъур резигъэкъокъигъэхэм, бэнаклохэм, тренерхэм Хъасанекъо Мурат лъэшэу афраз.

Спортым ипүнгыгъэ мэхъанэ зыкъеэты. Клалэхэр аларгъум щызэнекъокъухээзэ, щыненгъээм зыфагъасэ. Хъасанекъо Мурат ныбжыкъэхэм кырыплыхээзэ, ягъэхъаагъэхэм ахагъэхъонэу афэтэло. Опсэу, Мурат! Тхъэм бэгъашэлэ уешлэ.

Гандбол. Дунаим изэнекъокъу

Норвегием Йукъэшт

Урысыер – Франциер – 28:33 (13:18).

Тыгъэгъазэм и 13-м Испани-ем щызэдешшагъэх.

Къатхэхэрэм яшюшрэ редакцием иеплтыкъэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкъышт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурбый.

Фромова – 1, Ильина – 1, Ка-плина, Лагина, Корнеева.

Нидерладхэр – Норвегиер – 34:37, Швециер – Румыниер – 34:30, Сербиер – Словениер – 31:25, Польшэр – Черногориер – 33:28.

Финалым и 1/4-м щызэ-дешшэштхэр

Даниер – Бразилиер
Испаниер – Германиер
Франциер – Швециер
Урысыер – Норвегиер
Тыгъэгъазэм и 15-м пчыхъэм сыйхатыр 5-тэй Урысыер Норвеги-ем йукъэшт.

Зэхэшагъэр
ыкъи кызыдэз-
гъэкъыэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ Иофхэмкэ, Икъыб къэралхэм ачы-псэурэ тильэпкъэ-гъухэм адярьиэ зэпхы-ныгъэхэмкэ ыкъи къэбар жүгътэм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыиэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къаихыэр А4-кіэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчъагъэкъэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахь цыкъунэу
щытэг. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъгъэхэр редакцием
зэлгээжъэхъэх.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтин-
хэмкэ ыкъи зэлъы-
Ісыкъкэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпъл гъэлоры-
шапл, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышаутигъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Экъэмкыи
пчъагъэр
4302
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2574

Хэутынум узшы-
кэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зышаутигъэхъэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъаэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхъаэр
игуадзэр
Мэшлээко
С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхъырэ секретарыр

Жакъэмикъо
А. З.